כיצד מברכין פרק שישי ברכות לז.

קמ"ל כל שהוא. דלמע"ג דכולהו מחד מינא בעינן דליהוי ממשמת המינין ואי לא לא מברכינן עליה בורא מזונות: אורז. מי"ל: דוחן. פנ"ך: כמעשה קדרה. ברכה שמברכין על מעשה קדרה של חמשת מינין: ברכה אחת מעין ג'. בשלהי פרקין (דף מד.) מפ' לה על המחיה כו': ואורז לאו מעשה קדרה. דקא מפקת ליה מכלל מעשה קדרה לברכה אחרת: אלו הן מעשה קדרה. לענין ברכה: חילקא טרגים וריז וערסן. מפרש להו במועד קטן (ג) (פ"ב יג.): חטי דמתבלי בחמיצתא תדא לתרתי: טרגים. תדא לחלת: וריז. תדא לתרנגא: ערסן. תדא לחמצ: הא מני. הך מתניתא דקתני אורז כמעשה קדרה רבי יוחנן בן נורי: ה"ג אכל רבנן לא ורבנן לא וספינא כו'. ול"ג והלכתא ומהלכות גדולות הוא: הכוסס. כמות שהיא: אפאה ובשלה. לאחר שאפאה בתנור ועשאה לחם חזר ובשלה במים: שהפרוסות קיימות. שלא נמוחו בבשולן: ברכה אחת מעין ג'. על המחיה ועל הכלכלה. ובשלהי פרקין (דף מד.) מפרש לה: אלא לאו רבנן היא. וקתני כמ"מ ותיובתא דרב ושמואל: הא רבי יהודה כו'. הא דקתני בורא מיני זרעים ר' יהודה היא דקתני לכל מין ומין מעין ברכתו כדמפרש לקמן בפירקין (דף מ.) אלעזר הלכך לירקות בורא מינא דשאים לחטין דזרעים גינהו בורא מיני זרעים. ולרבנן בין זרעים בין ירקות בפה"א ולא בעינן לכל מין ומין מעין ברכתו: ולא כלום. כלומר אין טעון מברכות פירות אלא כלום אלא בורא נפשות רבות בכל מידי דליתיה משבעת המינין: כוספים. הם תמרים (ד) והם דגש האמור בשבעת המינין[1] שהדגש זכר מן התמרים: קפץ וכירך. לאחריהן: משמו. של ר"ג: ולא מברך עליו ב"פ האדמה טחנו אפאו ובשלו אף על פי שהפרוסות קיימות בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש מני אילימא ר' יוחנן בן נורי היא דאמר אורז מין דגן הוא המוציא לחם מן הארץ ושלש ברכות בעי ברוכי אלא לאו רבנן היא ותיובתא דרב ושמואל תיובתא: אמר מר הכוסס את החטה מברך עליה בורא פרי האדמה והתניא בורא מיני זרעים לא קשיא הא ר' יהודה והא רבנן דתנן [2]ועל ירקות (ג) אומר בורא פרי האדמה ר' יהודה אומר בורא מיני דשאים: אמר מר הכוסס את האורז מברך עליו בורא פרי האדמה טחנו אפאו ובשלו אע"פ שהפרוסות קיימות בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש והתניא [3]לבסוף ולא כלום אמר רב ששת לא קשיא הא ר"ג והא רבנן דתניא [4]זה הכלל כל שהוא משבעת המינים רבן גמליאל אומר שלש ברכות וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש ומעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו מסובין בעלייה ביריחו והביאו לפניהם כותבות ואכלו ונתן רבן גמליאל רשות לר' עקיבא לברך קפץ וברך רבי עקיבא ברכה אחת מעין שלש אמר ליה רבן גמליאל עקיבא עד מתי אתה מכנים ראשך בין המחלוקת א"ל רבינו אע"פ שאתה אומר כן וחבריך אומרים כן למדתנו רבינו [5]יחיד ורבים הלכה כרבים רבי יהודה אומר משמו של כל שהוא משבעת המינים ולא מתי מברך בסופה רבי ירמיה אמר לא אכלית שלת מן יומא וכו': נתן ר"ג רשות לר' עקיבא לברך. סבור (ו) היה שיברך ג' ברכות כמו שהיה סובר ות"ת לר"ג הא קי"ל [6]דאין מזמנין על הפירות וי"ל דר"ג היה סבור שהיה מברך על כל ז' מינין ג' ברכות שלמות וכי בירך ר"ע מעין ג' לעצמו דוקא דקי"ל אין מזמנין על הפירות ואחרים המסובין ברכו כל אחד לעצמו וא"ת לר"ג לאמר ג' ברכות שלמות וס"ל דמזמנים על ז' המינים מי ס"ל דברכה טעונה כוס מ"כ (ו) חמנו[8] וא"כ חמנו לעולם וי"ל דיכול להיות שלא יטמה כלל מן כוס של ברכה וא"ת מ"מ לאותו המברך שהוא טועם צריך לברך פעם אחרת וא"כ אין לברך סוף וי"ל היכא [9]דאינו שותה בקביעות רק מלא לוגמיו מודה ר"ג דאל"כ וכי לית ליה לר"ג ברכה אחת מעין שלש כשוס מקום: [ועי"ש תוס' פסחים ק"כ: ד"ה ש"מ]:

מבילא אכילה שלא מברכה קרי כוסס (חולין סז.)

בורא נפשות רבות וחסרונם. כמו לחם ומים שאי אפשר בלא הס[10] ועל כל מה שברא להחיות בהם נפש כל מי כלומר על כל מה שבעולם שגם אם לא ברא יכולין העולם לחיות בלא הם שלא ברא מי אם לחבעונ בעלמא כמו תפוחים וכיוצא בהן ומפיים ברוך מי העולמים וצירושלמי ברוך אתה ה' מי העולמים:

אם הפרוסות קיימות. יש מפרשים דהיינו כשהלחם אינו שרוי במים כ"כ שאם יקח הפרוסה שלא יפגר: **רש"י פי' אורז מ"ל.** ויש מפרשים ר"חו ולהאי פירוש יש לפרש דדוחן היינו מי"ל:

תיובתא דרב ושמואל. כאורח מכל מדוחן לא הוי תיובתא ואפשר דהוי הלכתא כותייהו ולא מברכינן עליה בורא מיני מזונות:

הכוסס חטה צריך לברך עליה בורא פרי האדמה. שהרי אפילו בקמחא דחיטי אמרינן לעיל (ב) מברכין עליה בפה"א ולרב נחמן לא ס"ל הכי משום דלאשמעינו ומייהו בלאחריו יש לספק מאי מברכין אם מברכין על האמיה ועל הכלכלה ומקייים על האדמה ועל פרי האדמה ולא לאשכחן ברכת על האמיה ועל הכלכלה אלא היכא דברך עלייהו בראשא קודם אכילה בורא מיני מזונות ור"ת הגיה במחזור שלו על האדמה ועל פרי האדמה כו' וחזר בו ולא לאשכחן בשום מקום הך ברכה לבקמן (דף מד.) מפרש ברכה אחת מעין ג' וקאמר בחמשת המינים על האדם ועל המחיה ועל ז' המינים על האדם ועל הפירות ועל האדמה ועל פרי האדמה לא הזכיר ועוד מדקאמר הכא על הכוסס את החטה מברך בורא פרי האדמה וקאמר בהדיא טחנו ואפאו פת עד אם אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך בורא מ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש ומדלא קתני הכא גבי כוסס החטה מברך לאחריו ברכה אחת מעין שלש ש"מ דבכוסס ליכא ברכה לאחריו מעין ג' והא דקאמר כל שהוא מין דגן ולא עשאו פת וכו' וחכמים אומרים ברכה אחת מעין ג' מיירי דעבדינהו כעין דייסא דאפילו אם אכילתו אכל הכוסס את החטה מי דלא משכח אכילתו כ"כ אע"ג דהיא מן חמשת המינים אינו מברך לאחריו ברכה מעין שלש אלא בורא נפשות רבות וכו' ומייהו אומר הר"י שם לספק שמא חכמים כיילי ליה בהאי מין דגן ולא עשאו פת וכו' וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש ונכון להאמיר שאין לאכול קליות או חטים שלוקות אלא בתוך הסעודה שאז ברכת המזון פוטרתן אם לא נתמעטו יפה דהוו כמו דייסא וכיוצא בהן ומיהו אומר הר"י שם שגם האמוראים היו מספיקים דקאמר הדין דאכיל שלת פירוש קליות אכילה שלא מברכה קרי כוסס (חולין סז.)

מסורת הש"ס

(א) כ"פ וכ"ה. ב) פסחים לה. קדה. ג) תוספתא פ"ב ה"ו. ד) לעיל לה. ה) תוספתא פ"ד ה"ה. ו) [לעיל ע. ומ"ש]. ז) [נדרים מ]. ח) [ב' ב"מ סימן נ ונמצא"ז שם]. ט) [תולין קו. ומ"ש בתוס"ה ומ"מ].

הגהות הב"ח

(א) נב' מרגנים זה"ל כנ"ל ומיהמ קולא נמתק: (ב) שם ועל הירקות הוא פומר: (ג) רש"י ד"ה חילקא וסר כמועד קטן. ר"ב ס"ב מי ספסר דף ר"ל חילקא טרגים ועיקמי חילקא חדא לתרתי ערגים חדא לחלת ריקמי חדא לתרנגא: (ד) שם ד"ה מתבלת וכו' ממרים הוא לכם: (ה) תוס' ד"ה הכוסס וכו' אמרינן למע. ר"ב רש ריז ליז: (ו) ר"ה נתן וכו' כסור שיהא מנכך: (ז) באר"ש עיונה טוב ר"ב חמנו לעולם כנ"ל ומיהמ חמנו וא"כ נמתק:

גליון הש"ם

נב' הכוסס כו'. עי' רש"י (לעיל לו ע"ב ד"ה כמ) מגילה ז ע"ב ד"ה דאיכסייה [ובגיומא פמ. ד"ה כוסס]: תוס' ר"ה הכוסס כו' שמא הכפסם בחלל ליה בההוא וכ' לקמן מ"ד ע"ב: תוס' ר"ה נתן כו' ראינו שותה בקביעות רק מלא לוגמיו. ע' לקמן ל"ט ע"ב תוס' ד"ה כנר:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, א"כ יזמנו ויחזרו ויזמנו לעולם. ב. בתוס' רי"ש כתב, א"נ ר"ג לא אמר אלא היכא ששותה בקביעות אבל כמלא לוגמיו לא הוה מצריך לברך ג' ברכות.

לעזי רש"י

מי"ל. דוחן. מנ"ל. סוג של דוחן.

רבינו חננאל

[הכוסס את החיטה מברך בורא פרי האדמה. וכן כאורז. בישלו לחיטה בורא מיני מזונות. ודווקא דמתברי באסיתא אבל בישלו בעינייהו בורא פרי האדמה. בישלו לאורז שהכל. ולבסוף. בחטה ברכה אחת מעין שלש ואורז ולא כלום]. והתניא אלו הן מעשה קדרה חילקא טרגים פולת זריד וערסן. ומפרש בגמרא חילקא חיטי דמתברי באסיתא כ. כ'. טרגים ג' ג'. זריד ד' ד'. ערסן ה' ה'. ותבריהו בקדרה מברך עליו בורא מיני מזונות. אבל היכא דשליק ליה חיטי בעינייהו ולא תברייהו כלל. בורא פרי האדמה. מאי טעמא בעינייהו קיימי כדמעיקרא. ובפרק מי שהסך מפרש חילקא א' לבי, טרגים א' לבי, טיסני א' לרי.

עין משפט נר מצוה

לה א מי' ס"ג מהל' ברכות הל' י' סמג עשין מ טוש"ע ח"ח סי' רח סעיף ז:

לו ב מי' שם הלכה ד סמג עשין מ טוש"ע שם סעיף ב:

לז ג מי' ס"ה מהל' מתנ ומתה (הל' ה) וס"ו (הל' ד) סמג לאוין קנו טוש"ע ח"ח סימן תנג סעיף ח:

לח ד מי' ס"ג מהל' ברכות הל' כ טוש"ע ח"ח סי' ר"מ סעיף ד:

לט ה מי' שם הל' ח סמג עשין מ טוש"ע ח"ח סי' קפח סעי' י:

מ ו ז (מי' שם הלכה י) סמג שם טוש"ע ח"ח סי' רח סעיף ז:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם ובלבד שלא יראנו. דקמ"ל כשהא לוקנו מן הטבלה (כלומר מצה שהוא ספק עורלה. ב"ח) והא דתניא לעיל בעורלה מוחר, כשנלקנו כבר אבל לכתחילה אינו אומר לו לך רל ולקנו (קדושין לח:). פיטמא של רמנן. הוא שומר על פיו והכן שומר אחר על גבי הפיטמא, כמו שיש על אנשים שומר על גבי שומר (חולין קיח:). מתחלי דערלה. שומר הגדל שביטות המתרים נקטנן, כמין פקח הגדל סביבות אגרי יער הדקות (פסחים נב:). אסירי. מפום ערלה, דלא הוי כמן אלא שם פירי עליהם, האחל דעבדו שומר לפירי (שם). אין קרצצין את האילנות בשביעית. לפנים, מפני שמפסיד הפרי ומתמעט אמר לאכלה ולא להפסד (שם). כימי ניסן (שם). משיגרעו. מגבולו הענבים קלת ונקרלה גירוש ולקמן מפרש טיעורו כפול הלכן (פסחים נג:). מישיגיעו. מעיגבל הכן עליהן והוא כמין מחפלי הוזמה לו (לעיל) הפקמת של רמון מלעקרף וחכן שלו אין מלעקרף (שם). הוא בוסר הוא ברזוא הוא פול הלבן. דאמר כל היכא דמנן לו בוסר לו גירוש כולהו חדא מינה, בוסר מנן בגשמין (לא:). מפשת כגשם המים לבוסר (שם). פול הלבן ס"ד. הא בגפנים קיימא (שם). מאן שמעת ליה. מתן מנה דשמעת ליה דאמר בוסר הוא דיהי פירי, כדקתני מפיגרינן, דהיינו בוסר, אבל ממרר לא, דכבר הוא, וקתני דתדיר בשאר אילנות. הא דרב אחי הוא בוסר הוא גרוש נקט הכא מכום דלא מיתא גירוש היינו אמדר ור' יוסי היא (שם). כם פלפלי. אין זה יפות הדפת שאין זה דרך אכילתו (יומא פא:). זה הפלפלין. אלמא מאכל קרי ליה (שם). חייבין בערלה. מין אילן הוא (שם) דלא מיתא מין יבק הוא אפני שהוא עץ שפל כמין רוחם שאינו נטוה מן האדמה (מגילה לה:). ברטיבתא. אי לאיכל (יומא שם). המלחה. לשוייג"ל שתפטמים בשמים כתוחים בדבש (שם). מבי הנוראי. מאחר כוס (שם). שריא. ולאן כי מכום ביטולי נכרים, שנאכל כמות שהוא מי, ולא מכום ניטולי נכרים, דנתנו עכם לפנם, ומדקתמר אין כו מכום ניטולי נכרים ש"מ דרך אכילתו כשהוא מי (שם).

עד כאן שייך לעמוד קודם.

אורז ודוחן. מיני קטניות הן (ר"ה יב:) אורז דומה לחטה, דוחן מלייא לו פיקלייא (בחי"). הכוסס. כל

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com